

Prof. Dr. Fatma Erkman AKERSON

Marmara Fakültesi

Eğitim Fakültesi

TANITMANIN İŞLEVİ

Üniversitelerimizde yapılan bilimsel çalışmalar çoğunlukla araştırmanın gerçekleştirildiği bölümlerin dışına çıkamamaktadır. Bu durum bilimsel birikimin oluşmasını bir dereceye kadar engellemektedir. Bilimsel birikimi sağlamaya yönelik bir temel oluşturma amacıyla Marmara Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı olarak bir kaç yıldan beri yoğun bir derleme ve tanıtma işlemine başlamış bulunuyoruz. Bu bağlamda, tüm Türkiye Üniversitelerinde kendi alanımızda (Alman Dili Edebiyatı ve Alman Dili Eğitimi) üretilen bilimsel çalışmaların bir kaynakçasını hazırladık. Meslektaşlarımızın değerli katkılarıyla hazırlanan bu kaynakça Ankara Türk-Alman Kültür Merkezinin yayımladığı «Diyalog» dergisinin ilk iki sayısında (1992 ve 1993) basıldı ve ilgili Anabilim Dallarına gönderildi. Amacımız önümüzdeki yıllarda da bu çalışmayı sürdürerek Anabilim Dalları arasındaki iletişimi canlı tutmak.

Öteyandan, içinde yalnızca başlıkların bulunduğu bir kaynakçanın yeterli veri içermediğini düşünüyoruz. Bu nedenle Yüksek Lisans öğrencilerimizle bir «tanıtma» programı oluşturduk. Bu program çerçevesinde ulaşabildiğimiz Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını «tanıtma»yı hedef aldık. Öğrencilerimizin bu bağlamdaki ilk çalışmaları «Metis» dergisinde («Bilgi Dolaşımı», Metis Çeviri, 1991; Sayı : 19, s. 136 - 140. Metis Yay. İstanbul) yayımlandı.

Bu çalışmaları yayımlama olanağı sağladığı için «Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi» yöneticilerine teşekkür ediyoruz ve meslektaşlarımızın önemli buldukları, tanıtılmasını istedikleri yapıtları bize göndermelerini diliyoruz.

Adresimiz :

Marmara Üniversitesi; Atatürk Eğitim Fakültesi;
Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı
81040 - Ziverbey - Kadıköy - İstanbul
Tel : (0 - 216) 345 90 90

Mustafa Uslu : «Almanca'da Modalpartikeller ve Fonksiyonları Üzerine Bir Araştırma» 1987 (Marmara Üniversitesi; Doktora Tezi. Yöneten : Prof. Dr. Semahat Yüksel).

Mustafa Uslu'nun «Almanca'da Modalpartikeller ve Fonksiyonları Üzerine Bir Araştırma» konulu çalışmasında, konuşmacının bildiri karşısındaki öznel tutumunu aktaran ifadeler kapsamında, Almanca'daki «aber; denn; ja; doch; gibi «Modalpartikel»ler incelenmektedir. Çalışmada bu tür sözcüklerin geleneksel dilbilgisi kitaplarında gösterilen işlevleri dışındaki kullanımlarına dikkat çekilerek, söz konusu sözcüklerin saptanması ve sınıflandırılması gereği üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın başında bu alandaki yayınlar taranmakta ve konuyla ilgili yayınlar incelenerek ilgili sözcüklerin net bir sınıflandırma ve tanımlamaya kavuşmadıkları ortaya konmaktadır.

Çalışmanın en önemli bölümünü «Modalpartikel»lerin (MP) sözcük türü (Wortart) olarak saptanması ve sınıflandırılması için gerekli ölçütlerin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu amaçla MP'ler:

- a) Biçimbilimsel;
- b) Sözdizimsel;
- c) Anabilimsel-Kullanımbilimsel

açılardan, ilgili yayınlar da belirtilerek, incelenmektedir.

Bu üç alanın incelenmesi sonucunda elde edilen ve MP'leri başka sözcüklerden ayıran özellikler şöyle sıralanmaktadır :

1. Cümle içinde yalnızca ikinci alanda yer alma;
2. Soru sorulamama;

3. Cümle haline getirilememe ya da yerine başka türden sözcük kullanılamama;
4. Olumsuzlaştırılmama;
5. Tüm cümle ile ilgi kurma;
6. Belirli cümle tiplerinde bulunabilme;
7. Sözcük anlamı olmadığı halde, kullanıldıkları belirli cümle tiplerinde iletişimsel işlev taşıma;
8. Konuşmaya yönelik uyarıcılar olarak konuşanın duygu ve tutumunu dinleyiciyle iletme.

Bu özellikler doğrultusunda MP olan ve olmayan, başka bir deyişle kaynaklara MP olarak kabul edildiği halde, gerçekte MP olmayan sözcüklerin listesi verilerek, bu ayrımın nedenleri örneklerle açıklanmaktadır.

Söz konusu çalışma, Almanca'da «az şeyle çok şey anlatma» gibi önemli bir özelliği olan MP'lerin öğretici ve öğrenci tarafından bilinmesi ve kullanılması gerektiğini ortaya koymakta ve özellikle bu tür (sözlük anlamı olmayan) sözcüklerin öğrenciye aktarılması konusunda öğreticiyi bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Hasan TUFAN

Ali Gültekin : «Kinder und Jugendliteratur in der Türkei und in Österreich - Ein analytischer Themenvergleich» 1990 (Leopold-Franzens Universität; Dissertation).

Das Werk faengt mit unterschiedlichen Definitionen der «Kinder und Jugendliteratur» (KJL) an, wobei jeweils die Autorengruppe bzw. die Lesergruppe in den Vordergrund gestellt wird.

Nachfolgend wird die geschichtliche Entwicklung der türkischen und österreichischen KJL kurz dargestellt. Hier sehen wir, dass die österreichische KJL schon im 18. Jh. (nach Bamberger sogar schon im Mittelalter) anfaengt. In der Türkei dagegen entsteht eine eigenstaendige KJL erst mit der Tanzimat-Periode (1839 - 1867). Wir bekommen auch einen Überblick über bevorzugte Themen in verschiedenen Zeitabschnitten.

Nach dieser Einführung kommt Gültekin zu der Feststellung, dass KJL in der Türkei sich weniger entwickelt hat als in Österreich. Als Grund nennt der Autor, dass in der Türkei - im Gegensatz zu einer kulturpolitischen Haltung im Hinblick auf KJL in Österreich - eine parteipolitische Haltung geherrscht hatte. Auch das Fehlen an Institutionen in der Türkei, die sich mit der KJL befassen, wird kritisiert.

Als weiteres erfolgt ein analytischer Themenvergleich zwischen der türkischen und der österreichischen KJL, wobei Texte für Kinder im Alter von 6 - 16 untersucht werden. Es faellt auf, dass die österreichischen Schriftsteller, z.B. in den 60er Jahren öfters Themen aus fremden Kulturkreisen heranziehen. Die türkischen Schriftsteller dagegen wahlen ihre Themen mehr aus eigenen Kulturkreisen.

Besonders wichtig ist auch, dass eine chronologische Aufzählung bedeutender Schriftsteller beider Laender und deren veröffentlichter Werke angeboten wird. Unter diesen Aspekten gesehen kann dieses Werk eine Grundlage sein für umfangreichere Forschungen im Bereich der Kinder- und Jugendliteratur.

Şehriban BÜLBÜL

Dilek Tokgöz : «Almanca'daki Fiil Öneklerinden (ZU-) Partikel'inin Semantik Fonksiyonları Üzerine Bir Araştırma» 1990 (Marmara Üniversitesi; Yüksek Lisans Tezi. Yöneten : Yard. Doç. Dr. Güler Mungan).

«Almanca'daki Fiil Öneklerinden (ZU-) Partikel'inin Semantik Fonksiyonları Üzerine Bir Araştırma» adlı yüksek lisans tezinde, /zu-/ ön eki ile kurulan fiiller sözlük taranması yoluyla toplanmış ve altı gruba ayrılmıştır. İlk aşamada, bu ön ekin adı ve sıfatlardan fiil yapma işlevinin olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada /zu-/ ön ekinin tarihi gelişimi ele alındıktan sonra, ön ek ve kök arasındaki ilişki anlambilimsel açıdan incelenmektedir. Ön ek için oluşturulan altı ana grubun yanısıra, fiil

köküne bağlı olarak da alt gruplar oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmalar fiillerin anlamlarına göre yapılmıştır. Bir nesneye, bir kişiye ya da bir hedefe doğru hareketi içeren ilk grup 116 fiili kapsamaktadır; bu grup toplam fiillerin % 38'ini oluşturmaktadır, yani en kalabalık gruptur. Tezde sırasıyla öteki gruplar ve alt gruplar anlamsal özellikleriyle verilmekte, /zu-/ ekinin gelmesiyle kökün eski anlamının ne yönde değiştiği araştırılmaktadır. Bu değişimler ekle kök arasındaki bir karşılıklı etkileşim sonucu ortaya çıkmakta ve pekiştirme, belirleme, anlam boşalması, karşıt anlam kazanma ve anlam yitimi şeklinde belirmektedir.

Tezin ilginç yönü, başka sınıflandırma yöntemlerini de ele almasıdır. Dilbilimcilerin getirdikleri sınıflandırma yöntemleri, Grimm'le başlamak üzere verildikten sonra, çeşitli sözlüklerde kullanılan yöntemler de sergilenmiş ve sonunda bunlara seçenek olarak Mungan'ın getirdiği yöntem üzerinde durulmuş ve bu yöneme uygun bir sınıflandırma yapılmıştır.

Bu sınıflandırma yöntemi ile ön ekli fiillerin incelenmesi Mungan'ın yönetimindeki bir proje olarak Marmara Üniversitesi, Alman Dili Eğitim Anabilim Dalında sürdürülmektedir. Bu kapsamda, Mungan'ın kendi doktora tezi dışında (Die semantische Interaktion zwischen dem praefigierenden Verbzusatz und dem Simplex bei deutschen Partikel- und Praefixverben), Berrin Kasapoğlu'nun yüksek lisans tezine de (Almanca'daki Fiil Örneklerinden /UM/ Partikel'inin Semantik Fonksiyonları Üzerine Bir Araştırma) dikkat çekmek yerinde olur.

Dilek KIZILTAN

Sevda Türkoğlu : «Veruch einer kontrastiven Bedutungsana lyse der Verben 'wissen', 'kennen' und 'lernen'» 1991 (Marmara Universitaet; Magisterarbeit. Betreuung : Prof Dr. Fatma Erkman-Akerson).

Die Magisterarbeit von Sevda Türkoğlu ist ein Versuch, gewisse Probleme im Fremdsprachenunterricht bei Anfaengern sprachwissenschaftlich zu betrachten. Die Arbeit faengt mit einem

theoretischen Teil an, in dem unterschiedliche Methoden der kontrastiven Semantik vorgestellt werden; danach folgt ein praktischer Teil, in dem die genannten Verben anhand dieser Methoden analysiert werden.

Im ersten Teil wird ein Überblick über die Entwicklung der Semantik gegeben und als deren Unterdisziplinen die Onomasiologie und Semasiologie erwähnt. Ausserdem werden die drei verschiedenen Zeichenmodelle, und zwar das Zeichen von Saussure, das Dreieckmodell von Ogden und Richards und das Trapezmodell von Heger mit ihren jeweiligen Terminologien genannt und die zwischen ihnen bestehenden Unterschiede erklärt.

Umfangreich erklärt Türkoğlu in ihrer Arbeit den Bedeutungsbe­griff und die beiden Arten der Bedeutung, nämlich die lexikalische und die aktuelle Bedeutung. Gleich danach erwähnt sie das Thema des Wortinhalts und zeigt die semantischen Merkmale des Begriffs «Stuhl», «Syntagma-Paradigma» in ihrer Beziehung zur Semantik erklärt hat, geht sie über zu Methoden der Bedeutungsanalyse und verweist auf Methoden wie Kontextanalyse, Substitutionstest, Definitionsanalyse und intralingual-kontrastive Analyse. Im Anschluss werden einige Erklärungen zum Kontext und zur Valenz gegeben, die später bei der Durchführung der Kontrastivanalyse der Verben zum Verständnis des Themas beitragen sollen.

Im zweiten Teil werden die Verben «wissen» und «lernen» anhand ihrer syntaktischen und semantischen Valenz untersucht. Sehr ausführlich wird diese Analyse mit allen ihren Merkmalen dargestellt. Wichtig dabei ist auch, dass die türkischen Entsprechungen dieser Verben miteinbezogen werden.

Diese Arbeit stellt kein didaktisches Modell für den Fremdsprachenunterricht dar, jedoch soll sie ein Denkanstoss sein für die Entwicklung didaktischer Überlegungen in dieser Richtung. Sie ist vor allem, Sprachbuchautoren zu empfehlen.

Keziban SÜZER

Serpil Bal : «Das Leseverstehen allgemein und im Deutsch als Fremdsprachen-Unterricht» 1991 (Universitaet Istanbul; Magisterarbeit. Betreuung : Dr. P. Angela Göktürk).

Unter der Betreuung von Dr. p. A. Göktürk möchte Serpil Bal mit ihrer Arbeit «Das Leseverstehen allgemein und im Deutsch als Fremdsprachen-Unterricht» darstellen, welche wichtigen Punkte beim Lesen beachtet werden müssen, dass das Lesen nicht einfach «Lesen» sondern ein komplexer Vorgang ist, dass man diesen Prozess analysieren und naeher betrachten muss.

Als Folge dieser Überlegungen und besonders der Erkenntnisse verschiedener Wissensgebiete, durch deren Anwendung im Fremdsprachen-Unterricht könne die Lesekompetenz der Leser gesteigert werden.

Im ersten Teil der Arbeit versucht die Verfasserin; Bedeutung und Stellenwert der Lesefaehigkeit im Fremdsprachen-Unterricht der letzten vierzig Jahre festzustellen, im zweiten Teil beschreibt sie die Leserprozesse allgemein in verschiedenen Stufen und Teilprozessen. Im dritten Teil werden die Merkmale des fremdsprachlichen Lesens dargestellt, waehrend im vierten Teil diese Erkenntniss ausgewertet und Leseverstehensmethoden gegeben werden, die sowohl für die Bereiche des allgemeinen Lesens als auch im Fremdsprachen-Unterricht von Bedeutung sind.

Auch bei der Gestaltung des Unterrichts, der auf die Entwicklung der Lesekompetenz der Leser abzielt, werden Merkmale berücksichtigt wie Textauswahl und Methoden.

Insofern ist die Untersuchung eine gelungene Stütze, um bei den Lernern Leseverstehensstrategien aufzubauen und zu entwickeln, wobei den Lehrkraeften viele Möglichkeiten wie Fragen, Aufgaben und Denkanstösse gegeben werden, um zum gewünschten Ziel zu gelangen.

Die Arbeit ist auf Deutsch geschrieben.

N. Zeliha AĞDAŞ

Meral apođlu : «Literarische Texte im Fremdsprachenunterricht (Die Entwicklung der Kulturkompetenz der Schöler)» 1992 İstanbul Üniversitesi; Yüksek Lisans Tezi. Yöneten : Doç. Dr. Tölin Polat.

Almanca olarak hazırladığı Yüksek Lisans Tezinde, Meral apođlu yazın metninin yabancı dil dersinde kullanılmasını işlemiştir. Yabancı dil dersinde, yazın metninin kullanım amacı hem metnin çözümlenmesi, anlaşılması, hem de öğrenciyi ders sırasında konuşturmadır.

Tez, «Bir yazın metninin yalnız yazılması yetmez bir okuyucu kitlesi tarafından okunmalı ve okuyucu metnin boşluklarını doldurarak metne yeni bir anlam kazandırmalı» görüşünden yola çıkmaktadır.

Yazın metinleri sayesinde öğrenciler metin hakkında konuşmaya başlar ve okuma deneyimleri daha çok ön plana çıkar.

Bu nedenle yabancı dil öğretiminde yazın metinlerden vazgeçmek mümkün değildir, çünkü bunlar sayesinde öğrenciler gerçeğe dayanan diyaloglar kurabilirler ve karşımıza aktif bireyler olarak çıkarlar.

Tezde ayrıca okuyucu ile metin arasındaki ilişkinin önemi üzerinde de durulmakta, kültürlerarası sorunlara değinilmekte ve farklı bir kültürü anlayamayan, yabancı bir dili de anlayamaz, sonucuna varılmaktadır.

Birinci ve ikinci bölümlerde yazınsal metinlerle çalışmanın önemi üzerinde durulmuş ve yazınsal metinlerin işlenmesi ile ilgili bazı yöntemler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde ise Peter Bichsel'in «Die Tochter» adlı kısa öyküsünden yola çıkılarak uygulamalı bir örnek sunulmuştur. Buradaki amaç öğrenciyi etkin, üretken kılmmanın yollarını ve yazınsal metinlere karşı ilgi uyandırmanın ve isteklendirmenin mümkün olabileceğini göstermektir.

Tezde, uygulamada izlenen yol ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Bu yöntemi yapıcı bulduğumuz için aşamalarını aşağıda veri-

yoruz : İlk başta metinle ilgili bir resim gösterilir ve resim ile ilgili sorular sorulur.

Daha sonra öğretmen parçanın yarısını okur ve parça hakkında sorular sorar. Bunlar arasında parçanın devamı nasıl olabilir sorusu da yer almaktadır. Bu sorunun yanıtı yazılı olarak istenmektedir.

Bundan sonra ise öğretmen parçayı sonuna kadar okur ve yeniden sorular yöneltir, öğrencinin yazdığı son ile metnin sonu karşılaştırılır ve öğrencilerin metnin içeriği ile kendi yaşamlarını karşılaştırmaları sohbet etmeleri gözlenmektedir. Bu aşama dersin en dinamik yanını oluşturmaktadır.

Tez, yazın metninin yabancı dil dersinde kullanılmasının kolay olmadığını, ama uygun metnin seçilmesi ile metin işleme yöntemleri göz önünde bulundurulduğunda yazın metninin kullanılmasının bir sorun olmadığı sonucuna varır.

Çapoğlu yazın metinlerinin kullanılmasının öğrencilerin yabancı kültürleri daha iyi anlamalarını ve kendi yaşamlarıyla karşılaştırmalarını sağlayacağını göstermektedir.

Karşılaştırmalar ile yabancı kültürlerle karşı mevcut ön yargıların ortadan kalktığını söylemektedir.

Bu çalışmanın tüm yabancı dil öğretmenlerinin yararlanabileceği yöntemler sunan, yapıcı bir tez olduğu görüşündeyiz.

Lale DURAS

.....

